

Josep M. PAGÈS

Blat

Barcelona: Empúries, 2016.

És un tòpic en poesia dotar la nit de dimensió simbòlica i posar-la en tensió amb la llum del dia, un tòpic que Màrius Torres, un dels protagonistes de la novel·la *Blat* de Josep M. Pagès, també va utilitzar. En un poema en què apel·lava a Déu, el poeta lleidatà reflexionava així sobre el destí dels homes: «Si m'haguessis fet néixer gra de blat, / que seria senzill d'arribar a ser una espiga! / [...] Però m'has creat home, fecund, fort. / Has obert un camí a la meva mesura, / i a cada instant he de buscar l'estel del nord / en la nit nostra, viva, però obscura» (*Poesies de Màrius Torres*, Pagès editors, p. 119). Més enllà de l'anècdota del «blat», que reapareix al títol del llibre de Josep M. Pagès, aquest darrer també inicia la seva exploració literària enmig de la nit: «Érem dos, ens vam separar en la foscor» (p. 7). Amb aquest inici l'autor també estableix un dualisme que marcarà l'estructura formal i temàtica del llibre. Per una banda, trobem un personatge indefinit, misteriós («Ets una empremta [...] d'alguna cosa perduda», p. 42) que habita un territori on «sempre era de nit» (p. 7) i busca retrobar-se amb «l'altre», que ha creuat la frontera, malgrat que no sap pràcticament res d'aquest «altre». Per una altra banda, seguim els passos del segon protagonista, en Tomàs, un impressor. En aquest cas, tot succeeix a ple dia, fins que ha d'assistir a una boda «com qui es perd en la nit» (p. 57), un episodi que es clourà amb una petita epifania. També el primer protagonista viurà una mena d'epifania que li permetrà trobar una sortida, després d'estar reclòs en un «recambró fosc de sota una escala» (p. 103). La nit o la foscor, per tant, apareixen al·ludits en moments previs a la desclosa de la consciència dels protagonistes. El dualisme entre la nit i el dia es pot ampliar a altres relacions duals, com el somni i la realitat o el passat i el present, aspectes que enriqueixen els dos eixos de la novel·la.

Blat, premi de novel·la curta Just M. Casero 2015, és un relat de 128 pàgines que pertany al gènere de la *nouvelle* i n'explora moltes possibilitats, especialment una visió complexa i intensa de la realitat i un ús de recursos poètics i associacions simbòliques que fan que el llibre no tingui un sol significat. La prosa de Josep M. Pagès és poètica i al·legòrica. Les dues línies narratives, que es van intercalant, es desenvolupen en dos espais i dos temps diferents. En la primera línia, ens situem en un espai i un temps poètic i mític, el dels «habitants de la nit» (p. 18), amb personatges i episodis inversemblants. El rerefons d'aquests episodis és el passat, el record de la Lleida republicana, els Fets d'Octubre, la guerra i la revolució del 1936-1939 i l'exili posterior. Josep M. Pagès, a través d'aquest primer protagonista, evoca episodis de

la vida dels germans Torres, el poeta, Màrius, i el polític, Víctor. El protagonista, que narra en primera persona, apareix com una entitat immaterial i proteica, a vegades com un doble de Màrius Torres, perquè vesteix un abric com el poeta i arrossega un feix de papers, el significat dels quals ja no comprèn, però també com un somni de Víctor Torres. El seu relat constitueix la part més enigmàtica i inquietant del llibre, i és un homenatge i una personificació del record dels germans Torres.

Aquesta dimensió mítica té el seu contrapunt en la història de Tomàs, que es mou en el present i en la realitat. Aquí ens trobem amb un narrador extern però de caràcter força subjectiu. L'enllaç amb la primera història consisteix d'entrada en el manuscrit del dietari de Víctor Torres que Tomàs passa a net a la feina, però es va estenent a altres plans. L'atzar el durà a assistir a un casament que remourà una relació sentimental del passat. Tomàs, un «jo» polièdric, fugirà de la festa perquè no s'hi sent bé. El narrador el compara amb els «exclosos», els «excèntrics»: «Com tota bèstia, tota cuca, l'oblit d'una espora, tota llavor perduda, com tothom que no troba la manera de ser, no és, ha deixat de ser o no ha sigut mai encara el que no pot evitar de ser» (p. 113). Es tracta d'un conflicte habitual en literatura: personatges escindits, solitaris o inadaptats, que no troben el seu lloc en el món o se senten exclosos de la vida quotidiana que els altres viuen amb normalitat. A Tomàs, simptomàticament, les sabates l'estrenyen. Quan se les tregui, es posarà a caminar pels camins i accedirà a la consciència d'una altra vida sense tantes interrogacions, a una mena de pau o de treva amb un mateix i amb els altres: per un instant «tot anava a l'hora» (p. 121). Així també se sentirà l'altre personatge al final de la seva travessia per trobar un significat en la seva existència: «Ara havia arribat a un punt en què tot era tan simple com l'instint m'havia fet entendre sempre» (p. 104).

Els protagonistes, d'entitats físiques, psíquiques i metafísiques diferents, però amb connexions, duen l'esfinx a dins seu, com en el poema «L'esfinx interior» de Màrius Torres. Fan camí des de la pèrdua d'alguna cosa, o viuen amb la consciència d'un manquement dos viatges similars. Josep M. Pagès explora la dualitat i la fragmentació interna d'aquests individus a la recerca d'una unitat que resolgui la dialèctica on es troben immersos, tant la personal com la històrica. En una novel·la, la progressió lineal impedeix una fàcil resolució del dualisme, però tanmateix l'autor ens durà fins a un punt d'aproximació de les dues històries, encara que hagi de ser llunyà, dèbil i precari, sota la pluja i durant una posta de sol, justament entre el dia i la nit. El personatge mític es trobarà seguint les petjades d'un solitari gos negre, el guia dels exclosos. Un cop haurà «escapat de la nit» (p. 125), no serà capaç de resoldre les noves preguntes que sorgeixen, però, més important que això, ara sap «que el món és ple de gent perduda, però que no és l'extraviament allò que ens caracteritza sinó la noció de trobar un camí propi» (p. 125-126), tal com també expressava el primer poema esmentat de Màrius Torres («i a cada instant he de buscar l'estel del nord»). Per assolir aquest punt precari de confluència amb l'altre, haurà hagut de creuar la frontera temporal i vital que representa el riu. Només la figuració artística, el dibuix que Tomàs fa d'aquell instant, pot intentar capturar la trobada entre aquestes dues temporalitats, el passat i el present. Tomàs creu que ha dibuixat un sol home,

però n'haurà dibuixat dos. No hi ha hagut unió però sí una certa comprensió callada, que ha suspès momentàniament el judici i la raó. Un instant simultani, entre dos mons diferents. Un instant que se situa en una experiència intransmissible en què la vida flueix sense esforç, descalça.

Josep M. Pagès té fusta d'escriptor. Aquest és el primer llibre que publica, i esperem que segueixi publicant altres històries tan suggeridores i ben escrites com aquesta. Tot i això, les dues línies narratives de *Blat* són una mica irregulars. El primer dels itineraris argumentals és confús, el lector no hi troba un fil conductor clar que ho relligui tot i la lectura es fa feixuga i confosa. L'autor es mou en el camp de la suggestió i de la sensibilitat, procedeix per al·lusió, però es podria concentrar més en els aspectes indispensables. És el risc que corren llibres com aquest, que es mouen en un espai de connotació gairebé inefable, que es basen sobretot en l'estil. En canvi, la part protagonitzada per Tomàs està més ben lligada, el lector s'hi sent més segur perquè gaudeix de referències sòlides i d'un relat realista. També ofereix alguns dels fragments més bons de prosa poètica, quan descriu la relació de Tomàs amb els altres, la seva infància, el sentiment de culpa entorn d'una copa de vidre o la vegetació dels camps i la seva preferència per les roselles enfront del blat, amb la descripció dels pètals de les roselles «com draps sense plegar en un calaix que no tanca» (p. 34). Les roselles, que s'imposaran al blat, com la poesia a la mecànica de la vida quotidiana.

Martí March Massós
Université Paris-Sorbonne